

Наукові перспективи
Видавнича група

*Ми ї'ємось за те, чому
немає цін в усьому світі —
за Батьківщину.*
О. Довженко

Наукові інновації та передові технології

№ 2(54) 2026

ISSN 2786-5274 Print

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2\(54\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2(54))

«Наукові інновації та передові технології»: журнал. 2026. № 2(54) 2026. С. 3878

Науковий профіль видання (назва кластеру):

Розвиток людського капіталу, соціальні науки та журналістика.

A1 Освітні науки, A2 Дошкільна освіта, A3 Початкова освіта, A4 Середня освіта (за предметними спеціальностями), A5 Професійна освіта (за спеціалізаціями), A6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями), C4 Психологія.

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 06.02.2026, № 4/2-26)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво та торгівля, 015 - професійна освіта

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал започаткований з метою розвитку вітчизняного наукового людського капіталу, соціальних наук та журналістики.

Головний редактор:

Дибкова Людмила Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики та системології Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (Україна)

УДК 334.72:364

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2\(54\)-595-605](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-2(54)-595-605)

Костишин Емілія Іванівна кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-3890-6831>

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В СИСТЕМІ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНСЬКОГО БІЗНЕСУ

Анотація. У статті досліджено соціальне підприємництво як інструмент інтеграції ветеранів війни на ринку праці. Актуальність теми зумовлена зростанням кількості ветеранів, які стикаються з труднощами професійної адаптації, працевлаштування та соціальної реінтеграції після завершення військової служби. Метою статті є визначення ролі соціального підприємництва у процесі професійної та соціальної адаптації ветеранів, а також аналіз українського й зарубіжного досвіду підтримки ветеранського бізнесу. У межах дослідження застосовано методи аналізу наукових джерел, порівняльного аналізу, узагальнення статистичних та аналітичних даних міжнародних і національних інституцій. Встановлено, що соціальне підприємництво поєднує економічну діяльність із соціальною місією, створюючи умови для зайнятості ветеранів, розвитку їх підприємницьких компетентностей та підвищення рівня соціальної згуртованості. Проаналізовано зарубіжні практики, які засвідчують ефективність соціальних підприємств за умови державної підтримки, інституційного супроводу та міжсекторальної взаємодії. Особливу увагу приділено українському досвіду, зокрема діяльності Українського ветеранського фонду та реалізації грантових програм підтримки ветеранського підприємництва. Визначено ключові бар'єри розвитку соціального підприємництва в Україні, серед яких відсутність законодавчо закріпленого статусу соціального підприємства, фрагментарність державної політики та обмежені можливості масштабування успішних ініціатив. Зроблено висновок про доцільність подальшого розвитку соціального підприємництва як складової системи інтеграції ветеранів на ринку праці.

Ключові слова: соціальне підприємництво; ветеранське підприємництво, ветерани війни; ринок праці; професійна адаптація; соціальна інтеграція; ветеранський бізнес.

Kostyshyn Emilia Ivanivna PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Work, Management, and Social Sciences, Lviv State University of Life Safety, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-3890-6831>

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE SYSTEM OF SUPPORT FOR VETERAN BUSINESSES

Abstract. The article examines social entrepreneurship as an effective tool for integrating war veterans into the labor market under the conditions of socio-economic transformation in Ukraine. The relevance of the topic is driven by the growing number of veterans facing challenges related to employment, professional adaptation, and social reintegration after military service. The purpose of the study is to identify the role of social entrepreneurship in the professional and social adaptation of veterans and to analyze Ukrainian and international practices of supporting veteran-led businesses. The research employs methods of scientific literature analysis, comparative analysis, and synthesis of statistical and analytical data from international and national institutions. The findings indicate that social entrepreneurship combines economic activity with a clear social mission, creating opportunities for veteran employment, development of entrepreneurial skills, and enhancement of social cohesion. International experience demonstrates that social enterprises can effectively support veterans' integration when accompanied by consistent public policy, institutional support, and cross-sectoral cooperation. Special attention is paid to the Ukrainian context, particularly to the activities of the Ukrainian Veterans Fund and the implementation of grant programs aimed at supporting veteran entrepreneurship. The study identifies key barriers to the development of social entrepreneurship in Ukraine, including the lack of a legally defined status for social enterprises, fragmented state support mechanisms, and limited opportunities for scaling successful initiatives. The article concludes that strengthening social entrepreneurship is a promising direction for improving the integration of veterans into the labor market.

Keywords: social entrepreneurship; veteran entrepreneurship, war veterans; labor market; professional adaptation; social integration; veteran business.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми інтеграції ветеранів на ринку праці зумовлена складністю їх соціальної та економічної адаптації після служби. Дослідження, здійснене Міжнародною організацією з міграції (МОМ), засвідчило, що 57 % ветеранів в Україні зіштовхуються з труднощами під час працевлаштування, зумовленими, зокрема, браком релевантних програм професійного навчання, наявністю упереджених ставлень з боку роботодавців, а також проблемами зі станом здоров'я [7].

У наукових дослідженнях наголошується на низькому рівні міжсекторальної взаємодії між органами місцевого самоврядування, бізнес-структурами та громадськими організаціями, що негативно впливає на процес соціально-трудової реінтеграції ветеранів.

Суттєвими обмеженнями також залишаються недостатня поінформованість ветеранів щодо можливостей працевлаштування та дефіцит робочих місць, адаптованих до потреб осіб з інвалідністю [1].

Зазначені проблеми посилюються обмеженістю фінансових ресурсів, низьким рівнем обізнаності щодо програм професійного навчання та труднощами адаптації до умов цивільного життя. Водночас однією з ключових структурних перешкод є невідповідність програм перекваліфікації реальним потребам сучасного ринку праці [5]. Значна частина ветеранів стикається з бар'єрами у пошуку роботи, адаптації до цивільного середовища та відновленні економічної активності через психологічні та фізичні набуті зміни під час служби.

Соціальне підприємництво розглядається як дієвий механізм професійної адаптації в процесі переходу до цивільного життя, що сприяє соціальній інтеграції, професійній самореалізації та психологічній стабілізації шляхом залучення до діяльності у сфері соціального бізнесу [4].

За результатами онлайн-опитування 62,9 % діючих військовослужбовців декларували намір започаткувати власну підприємницьку діяльність, 11% респондентів уже є суб'єктами підприємництва, тоді як 17 % орієнтовані на роботу за наймом [8]. У цьому контексті соціальне підприємництво виступає ефективним інструментом соціальної інтеграції. Воно поєднує економічну діяльність із соціальною місією, створюючи робочі місця, надаючи професійні навички та сприяючи розвитку соціальної самостійності ветеранів. Соціальні підприємства не лише надають послуги та продукти, а й формують умови для соціальної реабілітації та економічної активності уразливих категорій населення.

Таким чином, дослідження соціального підприємництва як механізму інтеграції ветеранів є важливим не лише з наукової точки зору, а й для практичного впровадження ефективних моделей підтримки ветеранів у суспільстві та економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема соціальної та професійної інтеграції ветеранів на ринку праці привертає увагу як українських, так і зарубіжних науковців. Дослідження Азьмук Н.А. (2023) висвітлює соціально-економічні та освітні аспекти реінтеграції ветеранів в Україні, акцентуючи на низькому рівні взаємодії між державними органами, бізнесом та громадськими організаціями, що зумовлює труднощі у працевлаштуванні та адаптації колишніх військовослужбовців [1]. Науковці Гурочкіна В., Браунагель А. (2024) підкреслюють, що під час війни соціальні підприємства забезпечують критичні потреби населення, створюють робочі місця та сприяють адаптації постраждалих груп [2]. Костишин Е., Іванів А. (2024), соціальне підприємництво розглядають як ефективний механізм професійної адаптації ветеранів до цивільного життя [4]. Наукова стаття Миколайчук І., Величко О., Макогончук А. (2025) розкриває трансформацію соціальних підприємств від донорсько-орієнтованих ініціатив до сталих підприємницьких моделей з чітко вираженою соціальною місією, особливо після 2014 року та в умовах повномасштабної війни [5,6]. Дослідники Петруненко Я.В., Злобін Д.Л. (2025), аналізуючи український та міжнародний досвід, виділяють ключові фактори

успішної інтеграції ветеранів через соціальне підприємництво, серед яких фінансова підтримка, освітні програми та партнерство з громадським і бізнес-сектором [9]. Практичні аспекти розвитку соціальних підприємств в Україні висвітлено у публікації Христини Федорової (2024) та Gradus Research (2023), які аналізують кейси ветеранських бізнесів та корпоративну соціальну відповідальність як інструмент формування соціального капіталу й підтримки громад [10,11]. Загалом, українські та зарубіжні джерела підтверджують ефективність соціального підприємництва у забезпеченні професійної адаптації ветеранів, розвитку їхніх компетентностей та створенні стійких моделей зайнятості.

Мета статті: визначити роль соціального та ветеранського підприємництва у професійній адаптації та соціальній інтеграції ветеранів, проаналізувати українські та міжнародні практики соціального підприємництва та оцінити їхню ефективність для підтримки ветеранів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток соціального підприємництва в Україні відбувався поступово та нерівномірно, відображаючи загальні трансформаційні процеси соціально-економічної системи держави в період незалежності. На початковому етапі (1990-ті роки) соціальні підприємства не мали чіткого інституційного оформлення й функціонували переважно у формі громадських організацій, благодійних фондів або кооперативів, діяльність яких була спрямована на пом'якшення соціальних наслідків економічної кризи та скорочення державних соціальних гарантій.

У 2000-х роках відбувається поступове формування передумов для розвитку соціального підприємництва як окремого напрямку діяльності. Зростає роль недержавних акторів – громадських об'єднань, релігійних організацій, міжнародних донорів, які започатковують проекти з поєднання соціальної місії та підприємницької діяльності. Основними суб'єктами соціального підприємництва цього періоду виступали організації третього сектору, що використовували бізнес-інструменти для забезпечення фінансової сталості та реалізації соціально значущих цілей, зокрема у сферах працевлаштування вразливих груп населення, соціальних послуг та місцевого розвитку.

Після 2014 року розвиток соціальних підприємств набуває якісно нового імпульсу, зумовленого військовим конфліктом, внутрішнім переміщенням населення та зростанням соціальних ризиків. У цей період суттєво розширюється коло суб'єктів соціального підприємництва, до яких долучаються малий і середній бізнес, ініціативні групи, ветерани бойових дій та внутрішньо переміщені особи. Соціальна місія таких підприємств дедалі частіше фокусується на питаннях соціально-трудової інтеграції, психологічної реабілітації, відновлення громад і надання послуг у сфері соціального захисту.

Період після 2022 року характеризується подальшою інституціоналізацією соціального підприємництва в умовах повномасштабної війни. Соціальні підприємства дедалі більше позиціонуються як гібридні суб'єкти, що поєднують економічну діяльність із чітко сформульованою соціальною місією, спрямова-

ною на підтримку ветеранів, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб та інших постраждалих від війни груп населення. Водночас відсутність законодавчо закріпленого статусу соціального підприємства зумовлює різноманітність організаційно-правових форм і моделей діяльності, що ускладнює систематизацію цього явища.

Загалом генезис соціальних підприємств в Україні демонструє еволюцію від донорсько-орієнтованих ініціатив громадянського суспільства до більш сталих підприємницьких моделей, у центрі яких перебуває соціальна місія як ключовий елемент ідентичності суб'єкта господарювання.

Дослідження, проведені в Україні, демонструють стратегічну роль бізнесу у вирішенні соціальних проблем під час війни. Найпоширеніші форми допомоги – надання товарів чи послуг, фінансова підтримка і волонтерська діяльність працівників – це свідчить про розширення ролі бізнесу понад традиційні комерційні функції [10]. Хоча найбільша частина уваги бізнесу спрямована на підтримку військових, компанії також долучаються до розвитку громад і соціального захисту, надаючи допомогу безпосередньо або через партнерські організації. Така діяльність створює соціальний капітал і довіру, що може бути важливим ресурсом для інтеграції ветеранів на ринку праці – як через створення нових робочих місць, так і через розбудову соціальних програм та партнерств у громадах.

Більшість бізнес-ініціатив походить від самих засновників або керівників компаній, що свідчить про високий рівень власної мотивації до соціальних змін у суспільстві. Така мотивація може стати ключовою для розвитку соціальних підприємств, спрямованих, зокрема, на підтримку та працевлаштування ветеранів, їхню адаптацію та соціальну інтеграцію

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році стало визначальним чинником активізації розвитку соціального підприємництва, оскільки його соціально-економічні наслідки зумовили виникнення комплексу безпрецедентних викликів, що потребували оперативного реагування. Серед них – масове внутрішнє переміщення населення, зростання трудової міграції, а також необхідність комплексної реабілітації та соціально-професійної інтеграції значної кількості військових і цивільних осіб з інвалідністю [6].

У сучасній ветеранській політиці в Україні та зарубіжних практиках вживають кілька близьких, але водночас різних понять, що описують економічну та соціальну активність ветеранів: **соціальне підприємництво, соціальне підприємство, ветеранський бізнес, ветеранське підприємництво.**

Соціальне підприємництво – особлива форма підприємницької діяльності, яка поєднує економічні цілі із соціальною місією. В контексті ветеранів соціальне підприємництво спрямоване на створення робочих місць для ветеранів, надання соціальної та професійної підтримки, розвиток навичок, а також на покращення соціальної інтеграції. Основна відмінність від традиційного бізнесу полягає у пріоритеті соціальної користі над прибутком.

Ветеранський бізнес – будь-який комерційний або некомерційний проект, започаткований або керований ветеранами, незалежно від наявності соціальної місії. Цей термін акцентує увагу на власності та управлінні бізнесом самими ветеранами.

Ветеранське підприємництво – ширше поняття, яке включає як соціальні підприємства, так і комерційні проекти ветеранів. Воно охоплює всі форми економічної активності ветеранів і використовується у державній політиці та програмах підтримки, зокрема у грантових ініціативах Українського ветеранського фонду.

Використання цих термінів у науковій літературі та політико-адміністративних документах дозволяє чітко диференціювати соціальні, комерційні та комбіновані форми діяльності ветеранів, а також спрямовує фокус на різні аспекти інтеграції ветеранів у цивільне життя. На сьогоднішній день не існує достовірної статистичної інформації щодо кількості соціальних підприємств в Україні, що обумовлено воєнним станом, та, відповідно, ускладненням статистики, а також відсутністю чіткого законодавчого трактування поняття «соціальне підприємництво» чи «соціальне підприємство».

Основною метою соціального підприємництва є не лише отримання прибутку, а й вирішення конкретних соціальних проблем, забезпечення соціальної інтеграції вразливих груп населення (у нашому випадку – ветеранів) та сприяння стійкому розвитку громади.

В науковій літературі соціальне підприємництво розглядається як механізм, що поєднує риси традиційного бізнесу та соціальної роботи. Соціальне підприємство у сучасних реаліях має три ключові ознаки: соціальна мета, економічна самодостатність та інноваційність.

Так в Україні є окремий закон **«Про ветеранське підприємництво» від 31 липня 2025 року № 4563-IX**, який уперше на законодавчому рівні визначає це поняття та закладає основу правового регулювання діяльності ветеранів у бізнес-середовищі. Закон набирає чинності **26 лютого 2026 року** і закріплює поняття **ветеранського підприємництва як самостійної, ініціативної, систематичної господарської чи незалежної професійної діяльності, що здійснюється суб'єктами ветеранського підприємництва з метою досягнення економічних і соціальних результатів, у тому числі отримання прибутку**. Закон також деталізує **суб'єктів ветеранського підприємництва**: ветерани війни, які зареєстровані як фізичні особи-підприємці; самозайняті ветерани; юридичні особи приватного права, де ветерани є кінцевими бенефіціарними власниками.

Цей нормативний акт закладає **засади державної політики** у сфері підтримки ветеранського підприємництва, забезпечуючи гарантований захист майнових та інших прав суб'єктів, а також встановлюючи механізми державної підтримки їхньої діяльності через доступ до державних та місцевих програм, пільгових кредитів, грантів і участі в спеціалізованих тендерах.

Таким чином, **ветеранське підприємництво** в Україні вже має **чітке правове визначення і базу для реалізації політики підтримки**, що відокремлює його від більш загальних понять «соціального підприємництва» та «ветеранського бізнесу» й створює можливості для цільових програм, пріоритетної участі у закупівлях та економічної інтеграції ветеранів.

Ми поділяємо думку Гурочкина В.В. та Браунагель А.В. що особливу соціальну роль соціальні підприємства відіграють під час війни, адже забезпечують критичні потреби населення, надаючи гуманітарну допомогу, організовуючи заходи підтримки та створюючи ініціативи, які допомагають людям адаптуватися до нових умов життя та сприятимуть інтеграції постраждалих груп у суспільне життя, сприяють розвитку місцевих громад» [2].

На відміну від ветеранського підприємництва, до теперішнього часу в Україні не сформована державна політика з розвитку соціального підприємництва. На відміну від закордонного досвіду, в Україні не прийнятий закон, який би регулював діяльність соціальних підприємств, законодавчо не визначені поняття, форми чи вимоги до соціального підприємства. В Україні це може бути ФОП, ТОВ, асоціація підприємств чи інша форма, яка буде для засновників оптимальною з огляду на бізнес-модель і систему оподаткування. Це наводить на думку, що держава не розглядає суб'єктів соціального підприємництва повноцінними партнерами у реалізації державної соціальної політики. На сьогодні створена Концепція розвитку соціального підприємництва в Україні. Але для того щоб вона була реалізована, потрібно внести зміни до низки нормативно-правових документів – Господарського кодексу України, законів «Про громадські об'єднання», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про публічні закупівлі», «Про оренду державного та комунального майна» тощо [3].

Соціальні підприємства в Україні функціонують у межах кількох базових моделей діяльності, зокрема: забезпечують зайнятість представників соціально вразливих, незахищених або маргіналізованих груп населення, водночас сприяючи їхній професійній адаптації та соціальній інтеграції; виробляють товари або надають послуги з вираженою суспільною цінністю, які безпосередньо спрямовані на розв'язання конкретних соціальних проблем; реінвестують частину або весь отриманий прибуток у благодійну діяльність, підтримку громадських організацій, а також реалізацію соціальних, культурних, екологічних та інших суспільно корисних ініціатив [11].

Україна має низку ключових ініціатив фінансової підтримки ветеранського підприємництва, які реалізуються **Українським ветеранським фондом Міністерства у справах ветеранів**. У 2024 році діяла конкурсна програма «*Варто почати власну справу*». **Успішні кейси ветеранських бізнес-проектів**, які отримали фінансування в межах програми «*Варто почати власну справу*: **Майстерня-кузня ветерана Павла, Майстерня творчих виробів Андрія**

Несмачного; Кав'ярня-чебуречна Ігоря Фортельного тощо. У межах програми було профінансовано близько **85 ветеранських ініціатив**, що охоплюють різні сфери підприємництва по всій Україні, з фінансуванням від 500 000 до 1 500 000 грн кожному проєкту.

У 2025–2026 рр **Український ветеранський фонд** проводить інші грантові конкурси для ветеранів., зокрема: **«Варто РОБИти СВОЄ 2.0»** – програма, що діяла до **20 липня 2025 року**, передбачала підтримку ветеранських бізнесів із фінансуванням до **1,6 млн грн** і була орієнтована також на масштабування підприємницьких ініціатив; **«Варто: 4 роки підтримки»** – **нова грантова програма**, яку фонд запустив **27 січня 2026 року** із метою посилення економічної незалежності ветеранських підприємців.

Ці приклади ілюструють практичну реалізацію грантової політики УВФ для ветеранів, де фінансування не лише сприяє започаткуванню бізнесу, а й підсилює економічну самостійність, соціальну інтеграцію та створення нових робочих місць у місцевих громадах.

У контексті інтеграції ветеранів на ринку праці соціальне ветеранське підприємництво забезпечує: творення робочих місць, адаптованих до потреб ветеранів; розвиток професійних та соціальних навичок через практичну діяльність; підтримку психологічної та соціальної реабілітації шляхом участі у спільних проєктах.

Зарубіжний досвід свідчить, що соціальне підприємництво розглядається як ефективний інструмент професійної та соціально-економічної адаптації ветеранів війни. У країнах з розвиненою системою підтримки ветеранських ініціатив (США, Велика Британія, Ізраїль) держава відіграє ключову роль у формуванні сприятливого правового та інституційного середовища для розвитку ветеранського підприємництва. Важливим елементом є поєднання фінансової підтримки, освітніх програм і консультаційного супроводу, що забезпечує сталість соціальних підприємств. Зарубіжні моделі ґрунтуються на пріоритеті соціальної місії над отриманням прибутку, що відповідає сучасному розумінню соціального підприємництва. Особлива увага приділяється створенню спеціалізованих програм для ветеранів, спрямованих на розвиток підприємницьких компетентностей і інтеграцію на ринок праці. Такий підхід сприяє не лише економічній самостійності ветеранів, а й зменшенню ризиків їх соціального відторгнення.

Зарубіжний досвід демонструє, що соціальні підприємства відіграють ключову роль у професійній адаптації ветеранів війни, поєднуючи економічну діяльність із чітко визначеною соціальною місією. У США соціальні підприємства, засновані або очолювані ветеранами, функціонують у сферах послуг, виробництва, «зеленого» бізнесу та соціального сервісу, забезпечуючи не лише робочі місця, а й психологічну реінтеграцію. У Великій Британії поширеними є ветеранські соціальні підприємства у форматі community interest companies (CIC), які законодавчо зобов'язані реінвестувати прибуток у соціальні

цілі. В Ізраїлі соціальні підприємства для ветеранів зосереджуються на розвитку стартапів і кооперативних моделей зайнятості за активної участі держави та недержавних фондів. Спільною рисою зарубіжних моделей є поєднання підприємницької діяльності з освітніми та менторськими програмами для ветеранів. Соціальні підприємства в цих країнах виступають не лише джерелом доходу, а й інструментом соціальної інтеграції та відновлення людського капіталу. Зазначений досвід є релевантним для України в контексті формування системи підтримки ветеранських соціальних підприємств у післявоєнний період.

Ми поділяємо думку Петруненко Я.В., Злобін Д.Л., інституційна історія роботи з ветеранами, партнерство з міжнародними організаціями, удосконалення політики зайнятості ветеранів на ринку праці та популяризація кращого досвіду – це запорука розвитку соціальних підприємств [9]. Сюди слід додати важливість стійкої взаємодії соціального підприємства з громадою, що забезпечує соціальний вплив і довгостроковий результат. Соціальні підприємства можуть реалізовувати свої завдання через різні форми діяльності: навчальні програми, соціальні майстерні, надання професійних послуг та виробництво товарів.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що проблема інтеграції ветеранів на ринку праці залишається актуальною як в Україні, так і в інших країнах, що мають досвід збройних конфліктів. Основними бар'єрами виступають структурні дисбаланси ринку праці, невідповідність програм професійної перепідготовки реальним потребам економіки, а також психологічні та фізичні наслідки військової служби.

Доведено, що соціальне ветеранське підприємництво є ефективним інструментом професійної адаптації ветеранів, оскільки поєднує економічну діяльність із чітко визначеною соціальною місією та сприяє залученню ветеранів до активної економічної й громадської участі.

Зарубіжний досвід засвідчує, що соціальні підприємства за умови державної та інституційної підтримки здатні створювати сталі робочі місця для ветеранів і осіб з інвалідністю.

Проаналізовані українські практики, зокрема програми Українського ветеранського фонду, свідчать про зростання зацікавленості ветеранів у підприємницькій діяльності та наявність значного потенціалу розвитку ветеранського соціального бізнесу. Водночас відсутність законодавчо закріпленого статусу соціального підприємства та фрагментарність державної політики стримують масштабування успішних ініціатив.

Практичні рекомендації: на державному рівні доцільним є нормативне закріплення статусу соціального підприємства та ветеранського підприємництва, що дозволить систематизувати підходи до підтримки ветеранського бізнесу та підвищити ефективність державних програм; органам публічної влади та місцевого самоврядування рекомендовано розширювати грантові та менторські програми для ветеранів із фокусом на соціальне підприємництво, зокрема шляхом співпраці з міжнародними організаціями та бізнес-сектором; освітнім і

громадським інституціям варто посилювати програми підприємницької та управлінської підготовки ветеранів з урахуванням їхніх психосоціальних потреб і особливостей адаптації до цивільного життя.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на оцінку соціально-економічного ефекту ветеранських соціальних підприємств, а також на порівняльний аналіз українських і зарубіжних моделей підтримки ветеранського підприємництва.

Література:

1. Азьмук Н.А. Соціально-економічна та освітня реінтеграція ветеранів до ринку праці: український контекст. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 117-122. : URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/198022>
2. Гурочкіна В., Браунагель А. Соціальні підприємства в умовах війни VS ринок праці та демографічна ситуація України. *Сталий розвиток економіки*, (3(50)). 2024. С. 271-282. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-41>
3. Концепція розвитку соціального підприємництва в Україні. <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/e/6/417257.pdf> (дата звернення: 29.01.2026).
4. Костишин Е.І., Іванів А.А. Соціальне підприємництво як інструмент професійної адаптації ветеранів та ветеранок у цивільне життя. Особистість в екстремальних умовах: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 травня 2024 р., м. Львів). Львів, 2024. 244 с. С.61-64
5. Котенко С.І., Богдан Е.І. Інтеграція захисників у ринок праці України: проблеми та перспективи перекваліфікації ветеранів. *Економіка та суспільство*. Випуск 78. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-25>
6. Миколайчук І., Величко О., Макогончук А. Соціальне підприємництво в Україні: стан та перспективи розвитку в умовах війни. *Економічні горизонти*, (4(33)), 2025. С. 85–95. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(33\).2025.343115](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(33).2025.343115)
7. Міжнародна організація з міграції (МОМ). МОМ запрошує ветеранів та сім'ї ветеранів до участі у заходах із розвитку професійних навичок. 2025. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-zaprosahuje-veteraniv-ta-simyiveteraniv-do-uchasti-u-zakhodakh-iz-rozvytku-profesiynukh-navuchok> (дата звернення: 29.01.2026).
8. Український ветеранський фонд Мінветеранів. Онлайн-опитування серед ветеранів і діючих військовослужбовців «Актуальні потреби та бачення можливостей для кар'єрного і професійного зростання ветеранів». Січень 2024 року. URL: <https://surl.li/cqhiub> (дата звернення: 29.01.2026).
9. Петруненко Я.В., Злобін Д.Л. Соціальне підприємництво як інструмент економічної реінтеграції ветеранів: український та міжнародний досвід. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. Випуск 88: частина 4. 2025. С. 198-207. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.30>
10. Скільки донатять бізнеси та як іще допомагають вирішувати соціальні проблеми в Україні. Gradus Research. 2023. URL: https://gradus.app/uk/open-reports/how-much-do-businesses-donate-and-how-else-do-they-help-solve-social-issues-ukraine-during-war/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 29.01.2026).
11. Федорова Х. Як розвивати соціальне підприємництво: особливості бізнесу та українські кейси. 2024. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yak-rozvivati-soczialne-pidpriyemnicтво-osoblivosti-biznesu-ta-ukrayinski-kejsi> (дата звернення: 29.01.2026).

References:

1. Az'muk, N. A. (2023). Sotsial'no-ekonomichna ta osvithnia reintehratsiia veteraniv do rynku pratsi: ukrains'kyi kontekst [Socio-economic and educational reintegration of veterans into the labor market: Ukrainian context]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Econ. Science of Ukraine*, 2(45), 117–122. Available at: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/198022>
2. Gurochkina, V., Braunagel, A. (2024). Sotsial'ni pidpriemstva v umovakh viiny VS rynek pratsi ta demografichna sytuatsiia Ukrainy [Social enterprises during wartime vs. labor market and demographic situation in Ukraine]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 3(50), 271–282. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-41> [in Ukrainian].
3. Kontseptsiiia rozvytku sotsial'noho pidpriemnytstva v Ukraini [Concept of social entrepreneurship development in Ukraine]. (n.d.). Available at: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/e/6/417257.pdf> (accessed: 29.01.2026) [in Ukrainian].
4. Kostyshyn, E.I., Ivaniv, A.A. (2024). Sotsial'ne pidpriemnytstvo yak instrument profesiinoy adaptatsii veteraniv ta veteranok u tsyvil'ne zhyttia [Social entrepreneurship as a tool for professional adaptation of veterans to civilian life]. In *Osobystist' v ekstremal'nykh umovakh: materialy XI Vseukrains'koi naukovy-praktychnoi konferentsii* [Personality in extreme conditions: proceedings of XI All-Ukrainian Scien. and Practical Conference] (pp. 61–64). L'viv: L'viv National University.
5. Kotenko, S.I., Bohdan, E.I. (2025). Intehratsiia zakhysnykiv u rynek pratsi Ukrainy: problemy ta perspektyvy perekvafikatsii veteraniv [Integration of defenders into the labor market of Ukraine: problems and perspectives of veterans' retraining]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 78. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-25> [in Ukrainian].
6. Mykolaichuk, I., Velychko, O., & Makohonchuk, A. (2025). Sotsial'ne pidpriemnytstvo v Ukraini: stan ta perspektyvy rozvytku v umovakh viiny [Social entrepreneurship in Ukraine: status and prospects of development during wartime]. *Ekonomichni horyzonty*, 4(33), 85–95. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(33\).2025.343115](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(33).2025.343115) [in Ukrainian].
7. Mizhnarodna orhanizatsiia z mihratsii (MOM). (2025). MOM zaproshuie veteraniv ta sim'i veteraniv do uchasti u zakhodakh iz rozvytku profesiinykh navychok [IOM invites veterans and their families to participate in professional skills development activities]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-zaprosuie-veteraniv-ta-simiyiveteraniv-do-uchasti-u-zakhodakh-iz-rozvytku-profesiinykh-navychok> (accessed: 29.01.2026) [in Ukrainian].
8. Ukrains'kyi veterans'kyi fond Minveteraniv. (2024). Onlain-opytuvannia sered veteraniv i diiuchykh viiskovosluzhbovtziv "Aktual'ni potreby ta bachennia mozhlyvosti dlia kar'iernoho i profesiinoho zrostannia veteraniv" [Online survey among veterans and active military personnel "Current needs and visions of career and professional growth opportunities of veterans"]. Available at: <https://surl.li/cqhiub> (accessed: 29.01.2026) [in Ukrainian].
9. Petrunenko, Ya.V., Zlobin, D.L. (2025). Sotsial'ne pidpriemnytstvo yak instrument ekonomichnoi reintehratsii veteraniv: ukrains'kyi ta mizhnarodnyi dosvid [Social entrepreneurship as a tool for economic reintegration of veterans: Ukrainian and international experience]. *Naukovyi visnyk Uzhhorods'koho Natsional'noho Universytetu. Serii PRAVO*, 88(4), 198–207. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.30> [in Ukrainian].
10. Gradus Research. (2023). Skil'ky donatiut biznesy ta iak ishe dopomahaiut vyrishuvaty sotsial'ni problemy v Ukraini [How much businesses donate and how else they help solve social issues in Ukraine]. Available at: https://gradus.app/uk/open-reports/how-much-do-businesses-donate-and-how-else-do-they-help-solve-social-issues-ukraine-during-war/?utm_source=chatgpt.com (accessed: 29.01.2026) [in Ukrainian].
11. Fedorova, Kh. (2024). Iak rozvyvaty sotsial'ne pidpriemnytstvo: osoblyvosti biznesu ta ukrains'ki keisy [How to develop social entrepreneurship: business features and Ukrainian cases]. Available at: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yak-rozvivati-soczialne-pidpriemnytstvo-osoblyvosti-biznesu-ta-ukrayinski-keisy> (accessed: 29.01.2026) [in Ukrainian].